

MŰEMLEKES DOKUMENTÁCIÓ-01

Salgótarjáni úgynevezett Acélglyári templom,
azaz Szent József plébánia templom és
valamikori Ferences rendház, jelenleg gyülekezeti ház
felújításával kapcsolatosan munkákhoz

Megbízó:	Váci Egyházmegye 2600 Vác, Migazzi Kristóf tér 1. sz.
Helyszín:	3100 Salgótarján, Acélglyári út 1-3. sz. Hrsz.: 3556
Tervező:	Bókáné Bakos Mária, építész és szerkezetépítő mérnök, 3100 Salgótarján, Damjanich út 107. Timpanon Architekt Kft. Építész - statikus tervező /É2-12-0080; T-T-12-0095/ Épületszerkezeti és tartószerkezeti szakértő /SZÉS-2; SZÉS-1-T/

(2 rendház fotó: műemlékem.hu)

Jelen dokumentáció törvény által védett szellemi alkotás.
Felhasználása csak a tárgyban megnevezett ügyben megengedett.
Bármilyen másolása részben, vagy egészben tilos!
Csak eredeti kék aláírással és bélyegzővel érvényes!

KÜLZETLAP

Salgótarjáni ügynevezett Acélgyári templom,
azaz Szent József plébánia templom és
valamikori Ferences rendház, jelenleg gyülekezeti ház
felújításával kapcsolatosan munkák
műemlékes dokumentációjához

Építész, statikus tervező:

Klenóczky Sándor

okleveles szerkezetépítőmérnök
vasbeton szakmérnök
okleveles műemlékvédelmi szakmérnök
mérnök mesteriskolát végzett

Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara tagja

Igazságügyi szakértő (nyilv. szám.:6554) érvényes: bevonásig
Szakterület: Épületszerkezet, tartószerkezet, geotechnika

Magyar Építész Kamara tagja (nyilvántartási szám: 12-0086) érvényes:
Építész vezető tervező E1 / 2021. 12. 31.
Műemlékileg gyakorlott cím birtokosa
Műemlék szakértő műemléki érték dokumentálása szakterület (nysz: 21-0442) bevonásig

Egyéb Építész Kamarai jogosítványok (nyilvántartási szám: 11020) érvényes:
Építési műszaki ellenőr magasépítés ME-É- MÉK / 2021. 12. 31.
Felelős műszaki vezető magasépítés MV-É-A- MÉK / 2021. 12. 31.
Felelős műszaki vezető műemlék MV-É-M-MÉK / 2021. 12. 31.

Magyar Mérnök Kamara tagja (nyilvántartási szám: 12-0011) érvényes:
Tartószerkezeti tervezés T / 2021. 12. 31.
Tartószerkezeti vezető tervező cím birtokosa

Geotechnikai	tervezés	GT	/	2021. 12. 31.
Hajózási építmények	tervezése	KÉ-HA	/	2021. 12. 31.
Közúti építmények tervezése		KÉ-K	/	2021. 12. 31.
Légiközlekedési építmények	tervezése	KÉ-L	/	2021. 12. 31.
Vasúti építmények	tervezése	KÉ-VA	/	2021. 12. 31.
Vizimérnöki	korl. tervezése	VZ	/	2021. 12. 31.

Építésügyi szakértő érvényes:
Tartószerkezet szakértő SZÉS-1 / 2021. 12. 31.
Épületszerkezeti szakértő SZÉS-2 / 2021. 12. 31.
Épületenergetikai szakértő SZÉS-6 / 2021. 12. 31.
Geotechnikai szakértő SZÉS-8 / 2021. 12. 31.
Geodézia SZGD / 2021. 12. 31.

Műterem: 3104 Salgótarján, Makarenkó út 10. Tel: (30) 9554-002
Iroda: 3104 Salgótarján, Csokonai út 80.

Jelen dokumentáció törvény által védett szellemi alkotás, Épületklinika Kft. tulajdona.
Felhasználása csak a tárgyban megnevezett ügyben megengedett.

A műszaki leírás melléklete az engedélyezési dokumentációba becsatolt igazolások, prospektusok stb.

TARTALOMJEGYZÉK

Salgótarjáni úgynevezett Acélglyári templom, azaz Szent József plébánia templom és
valamikori Ferences rendház, jelenleg gyülekezeti ház
felújításával kapcsolatosan munkák
műemlékes dokumentációjához

MŰEMLEKES DOKUMENTÁCIÓ-01	1
KÜLZETLAP	2
TARTALOMJEGYZÉK	3
TÖRTÉNETI BEVEZETŐ	4
Templom adatok (forrás: műemlékem.hu):	4
Templom adatok:	4
Értékleltár No. 1	4
Személyes adalék:	4
A három „acélglyári templom”	5
A salgótarjáni evangélikus egyházközösség temploma	5
A salgótarjáni református templom	5
Acélglyári Rk (illetve három) templom környezete történeti térképeken	6
Acélglyári templom, helyszíne a régi térképeken	6
□ Első Katonai Felmérés (1763-1787)	6
□ Második Katonai Felmérés (1806-1869)	6
□ Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887)	6
□ Magyarország Katonai Felmérése (1941) A három acélglyári templommal	6
□ Kataszteri térképek Salgó Tarján, 1867	7
□ Közúti digitális térkép az acélglyári templommal	7
□ Salgótarján - térkép 1927	7
Acélglyári út eleje képeslapokon templom építése előtt	7
Templom (Salgótarján város) története a források alapján (szemelvények):	8
Fényes Elek	8
Borovszky	8
Katolikus lexikon	8
www.muemlekem.hu	9
vaciegyhazmegye.hu/ sematizmus	9
Magyarország Műemlékjegyzéke	9
Templom tervei:	10
Fotógyűjtemény az épület történetéből	11
A templom felmérési tervei (a leírások értelmezéséhez)	13
A műemlékes értékleltárral kapcsolatosan tisztázandó kérdések:	23
elővetés:	23
Néhány lényeges átalakítási, illetve beavatkozási szándék mérlegelése.	23
Tervezett munkák értékelése műemléki szempontból	25
Az épület kutatással kapcsolatos mérlegelés:	25
Az orgona	26
Templom 2008 óta végzett átalakításai (építész műszaki leírás).	26
Kerítés	26
Homlokzat állapota, restaurálási kérdése:	27
Egyéb homlokzatot érintő kérdések	28
Homlokzatfestés:	28
Padlóburkolatok	29
Végösszegzés	30
Befejezés	30
IRODALOMGYŰJTEMÉNY	31
konkrét témát érintő források, felhasznált irodalom:	31
A fotók forrása, minősége:	31
Egyéb források:	31
általános irodalmi források:	32
Komplett dokumentáció részei:	
Acélglyári templom Műemlékes dok-01_BEVEZETŐ_____2017_07jav	
Acélglyári templom Műemlékes dok-02_ÉRTÉKLELTÁR_____rendház_____2017_07jav	
Acélglyári templom Műemlékes dok-03_FOTÓDOKUMENTÁCIÓ-01_külső_____2017_07	
Acélglyári templom Műemlékes dok-04_FOTÓDOKUMENTÁCIÓ-02_rendház_01_____2017_07	
Acélglyári templom Műemlékes dok-05_FOTÓDOKUMENTÁCIÓ-03_rendház_02-torony_____2017_07	
Acélglyári templom Műemlékes dok-06_FOTÓDOKUMENTÁCIÓ-04_templom_belső_01_____2017_07	
Acélglyári templom Műemlékes dok-07_FOTÓDOKUMENTÁCIÓ-05_templom_belső_02_____2017_07	

TÖRTÉNETI BEVEZETŐ

Salgótarjáni ügynevezett Acélglyári templom,
azaz Szent József plébánia templom és
valamikori Ferences rendház, jelenleg gyülekezeti ház
felújításával kapcsolatosan munkák
műemlékes dokumentációjához

Templom adatok (forrás: műemlékem.hu):

Templom adatok:

titulus: Szent József
helyrajzi szám: 3556
GPS koordináta: ~N 48° 6,545' E 19° 48,820'
védtetés, műemlék azonosító és műemléki törzsszám:

Megye	Település neve	Helyrajzi szám	Védtetés jogi jellege	Azonosító	Védett örökségi érték neve
Nógrád	Salgótarján	3556	nyilvántartott műemléki érték	10801 [6787]	Római katolikus ferences templom (Szent József) és ferences rendház
Nógrád	Salgótarján	3556	nyilvántartott műemléki érték	13644	Római katolikus ferences templom (Szent József)
Nógrád	Salgótarján	3556	nyilvántartott műemléki érték	13645	Ferences rendház

megjegyzés:

A templom és a rendház 1992-ben került az országos műemléki névjegyzékbe Frics Gyula szakmérnöki diploma munkájának a nyomán, ahonnan a műemléki nyilvántartott értékbe került a legújabb szabályozás szerint.

Értékleltár No. 1

A templom nem pusztán épített örökségi leltári elem.

Az érték leltár első és legfontosabb része az, ami a templomba 'történik'.

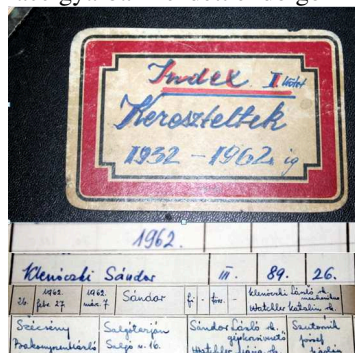
A képek Varga András plébános ezüstmiséjén készültek.

Fotó: <http://www.st-plebania.com/>; facebook: Salgótarjáni Egyházközségek Oldala

Személyes adalék:

Jelen dokumentáció készítőjét ebben a templomban keresztelték.

Apám az acélglyárban kezdett el dolgozni, ahol inas, majd tengelykovács volt.

A három „acélgyári templom”

A történeti összefoglalóhoz egy újabb személyes adalék:

Salgótarján rendkívül szegény volt műemlékben (Rk. főplébánia templom (Kisboldogasszony), Zagyvaróna Rk. templom (Szent András apostol), Salgó vár, József lejtősakna (Bányamúzeum),).

Mint műemlék felügyelő, gondot fordítottam arra, hogy amit lehet Salgótarjánban is műemlékké nyilvánítson a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal. Ehhez a munkához hozzájárult Frics Gyula „acélgyári templom”-ról készített szakmérnöki dokumentációja, amelynek révén először (az akkor műemléki elvárásaként meghatározott 100 éves kort el nem érő) templomot is műemlékké nyilvánították. Erre hivatkozva készítettem el a Református és az Evangélikus templom védési dokumentációját és műemlékké nyilvánítás előterjesztését, aminek révén végül védettséget nyertek.

A védési indoklás egyik meghatározó szempontja volt, hogy a tárgyi templomok egy sajátos fejlődési kor termékei, miszerint mindhárom létrehozását az acélgyár jelentős támogatásával valósították meg.

Ekkor az acélgyár nem csak a dolgozók lelki állapota szükségleteit tartotta fontosnak kielégíteni, hanem számos egyéb hiányt is kitöltöttek, megértve az emberi élet komplexitását.

Ennek a révén készült el az acélgyári kultúrház (tishti kaszinó), olvasó, színhátszó kör létrejöttét biztosítva, valamint megépült az acélgyári iskola, kórház, stadion és a „szórakozást” is biztosító Dolinka (hajóhintával).

A salgótarjáni evangélikus egyházközösség temploma

A neoromán stílusú egyhajós evangélikus templom. Tervező: Szvoboda Jakab. Épült: 1882.

A főoltárképen a tanító Krisztus alakja látható. Festő: Molnár János.

Elhelyezkedése az Rk. templommal szemközti domboldal teteje.

Az evangélikus kultúrház tervezője, miként az Rk. templomnak is Szontágh Pál budapesti építész.

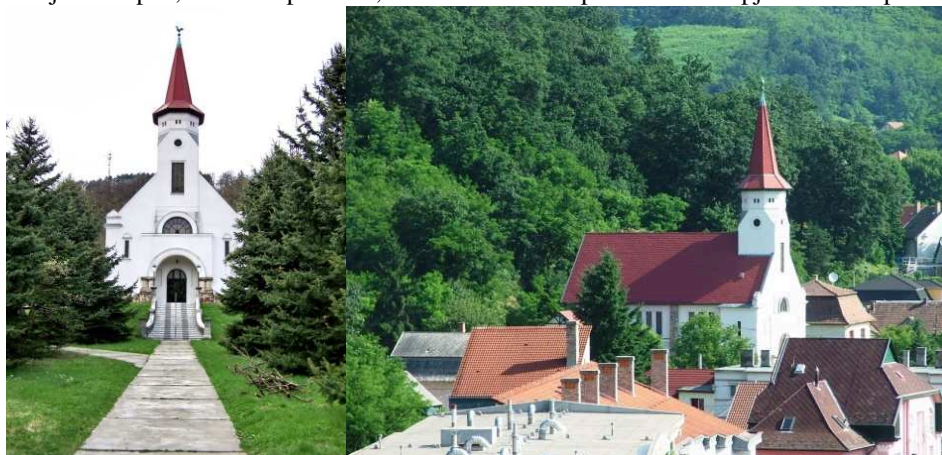

A salgótarjáni református templom

A harmadik templom, amiről azt az érdekességet megemlítem, hogy a tetőszerkezete nem fa, hanem szegecselt L alakú idomvasakból készült, az acélgyár műhelyeiben.

A templom középtornyos, támpillérekkel tagolt hajóját félköríves apszis zárja. Tervező: Obrincsák Ernő

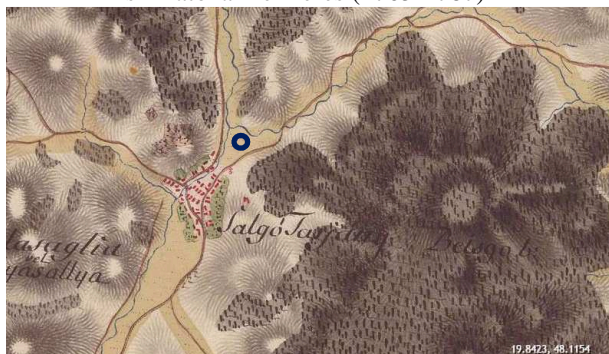
A lejtős terepen, fésűs beépítésben, szabadon álló templom tervei alapján Épült: 1928-29

Acélglyári Rk (illetve három) templom környezete történeti térképeken

Acélglyári templom helyszíne a régi térképeken

- Első Katonai Felmérés (1763-1787)

- Második Katonai Felmérés (1806-1869)

- Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887)

- Magyarország Katonai Felmérése (1941) A három acélglyári templommal

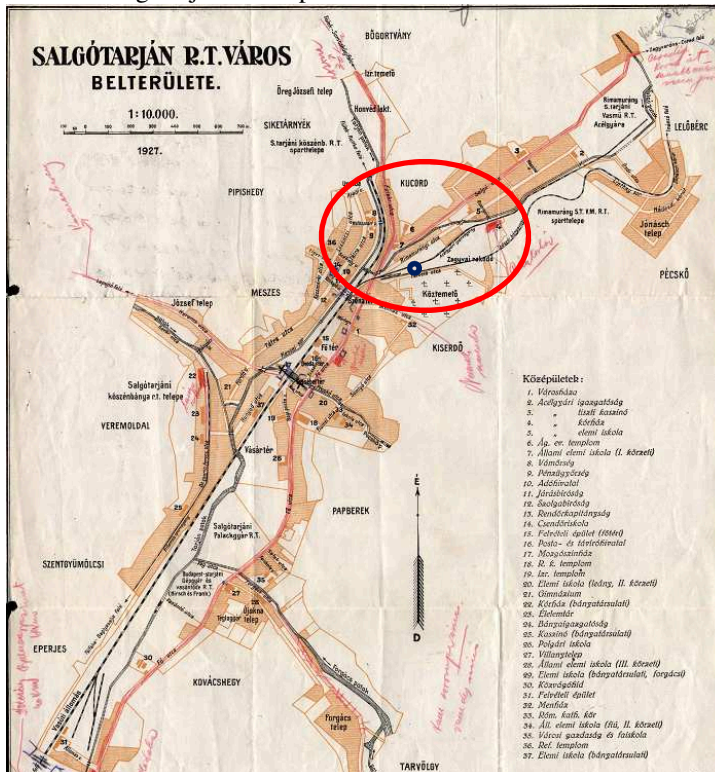
- Kataszteri térképek Salgó Tarján, 1867

- Közúti digitális térkép az acélgyári templommal

- Salgótarján - térkép 1927

piros karikában a három templom helye (2. acélgyári főépület, 3. tiszti kaszinó, 4. kórház, 5. iskola, 6. evangélikus templom, 36. református templom) - ●jövendő Rk templom helye
Acélgyári út eleje képeslapokon templom építése előtt

Az acélgyári út bejárata 1932 előtt. az evangélikus templom már megépült, a nyárfasor már jelentős, acélgyári Ferences templom építése előtt.
forrás profila, internet

Templom (Salgótarján város) története a források alapján (szemelvények):

Templom története feldolgozott.

A három alapdokumentum a

01./ Az acélgári Ferences templom története 1936-2011 (Salgótarjáni Főplébánia St. Damjanich út 2., 2011)

02./ A salgótarjáni Ferences rendház és a harmincas évek templomépítészete Magyarországon. Frics Gyula

03./ A tárgyban készült Építészeti és tartószerkezeti műszaki leírás

Az iratok kellő részletességgel tartalmazták mindazt, ami komolyabb kutatás nélkül felelhető a tárgyi templomtörténetével kapcsolatosan. Emiatt, nem tartom értelmesnek ezen a nagy terjedelmű dokumentumok tartalmát hosszabban megismételni, csak néhány részt citálok ki belőlük.

Salgótarján város és az acélgári templom leírását több forrásból átveszem idézetként, illetve kivonatolva, ezeket elégségesnek tartom a templom-történet bemutatására.

Fényes Elek

„Salgó-Tarján, magyar falu, Nógrád vgyében, 808 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Ékesíti az uraság kastélya és szép kertje. Határja nagy, hegyes, de azért hasznos; különösen szép makkos erdeje és egy vadas kertje is van. F. u. Jankovics Antal. Nevét vette ezen helység a régi salgói vártól, mely egy egész uradalomnak feje volt.”

Borovszky

„Salgótarján. A Tarján-patak mindkét partján, a budapest-ruttkai vasútvonal mentén fekvő, virágzó nagyközség és járási székhely. Házainak száma 1057, lakosaié 13.781, a kiknek legnagyobb része magyar és róm. kath. vallású. Postája, távírója és vasúti állomása helyben van. Eredetileg szintén a 112Kacsics nemzetség ősi birtoka volt. 1246-ban az e nemzetség Illés ágából származó Péter volt itt birtokos. ...

Egy 1348-ban kelt oklevél már említi Salgó várát, melynek közelében feküdt a község. ... A plebániát már az 1332-37-iki pápai tizedszedő lajstromok is említik. ...

Salgótarján a vármegye egyik legélénkebb és legforgalmasabb községe, mely kiterjedt bányászata és nagy gyáripára révén az ország határán messze túlterjedő jelentőségre tett szert. Van itt két hitelintézet: a »Salgótarjáni Takarékpénztár« és a »Salgótarjáni Népbank«, itt van továbbá a »Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság« híres acélgyára, melynek hatalmas telepe egész gyárvárost alkot, továbbá a Salgótarjáni palaczkgyár, a Salgótarjáni köszénbánya, részv. társ. nagy telepe és gép- és szerszámjavító műhelye, a Hirsch és Frank czég vasöntő és gépgyára, a Salgótarjáni villamos világítási részv. társ. villanyfejlesztő telepe, bányagazgatóság, két kaszinó, egy polgári kör és Szilárdy Ödön, végül Wehovszky Frigyes gőzmalmai, a határban pedig gazdag Kőszén- és kőbányák.”

Katolikus lexikon

„Salgótarján, Nógrád m.: I. város 1922-től. Hozzácsatolták 1950: Baglyasalja, 1961: Zagyvapálfalva (1909-ig Andrásfalva és Pálfalva), 1973: Zagyvaróna, 1977: Somoskő és Somoskőújfalu közs-eket. Lakói 1940: 22.559 r.k., 190 g.k., 43 g.kel., 1533 ev., 941 ref., 1297 izr., 26 egyéb vall., össz. 26.589; 1983: össz. 50.301; 2000: 32.000 r.k., össz. 48.167. - ....

3. Főplébánia (~-I.). 1332: már létezett. Tp-át Kisboldogasszony tit-ra szent. Org-ját (2/19 m/r) 1910 k. Hardonyi József építette, 1948: a →Rieger gyár átépítette. Nagy harangját 1926: 123 cm átm. Szlezák László Bpen öntötte. Anyakv-ei 1749-től. Kegyura 1880: a Luby-Jankovich család. Anyanyelve 1880: m., szl., ném. - Plébánosai 1777: Mikó Ferenc, 1788: Hegyessy Pál, 1816: Pogány Béla, 1827: Hodermarszky András, 1844: Baross Pál, 1863: Béres János, 1879: Markovits Márton, 1895: Kovács Nándor, 1905: Gleidura Géza, 1914: Herczeg József, 1928: Traum Péter, 1940: Ambrus József, 1943: Ferencz István, 1953: Kovács Zoltán, 1974: Veres Barna, 1991: Lébényi Antal, 2005: Győry Csaba. - 1993: megnyílt a Ker. Óvoda. - Kat. sajtója: 1944-?: Egyhközs. Értes., 1989-90: Búcsú, 2001-: ~i R.K. ...

4. Munkás Szt József pléb. (~-II.) és ferences konvent. 1927: merült fel az igény ~ 2. pléb-jának megalapítására, melyet a kapisztránus ferences rtart vállalt. 1932. VI. 30: 2 páter érkezett, bérelt lakásból irányították az építkezést. A telket a Rima-Murány-~ Vasmű RT bocsátotta rendelkezésre. A tp. és a rház 1934-36: Szontagh Pál tervei alapján épült, 1936. V. 17: Munkás Szt József tiszt-ére szentelték. A főoltár kovácsoltvas domborműveit (Szt Paszkál és Szt Klára) Lehoczky György, a szobrokat a pillérekre és mellékkoltárokon is Bóna →Kovács Károly, az oldalfalak szekcióit (Szt Család élete) 1956: →Kontuly Béla, a mellékkpnák ablakait Kontulyné Fuchs Hajnalka készítette. Org-ját (2/34, op. 1155.) 1938: az →Angster gyár építette. Harangjait 1932: 55 cm átm., 1935: 92 és 70 cm átm., 1939: 136 cm átm. Szlezák László Bpen öntötte. Kegyura 1880: a Luby-Jankovich család. Anyanyelve 1880: m., szl., ném. - 1950: a szerz-eket elhurcolták, a tp-mal egybeépített rház ipari tanuló-, majd ált. isk lett, 1989-: a pléb. otthona. A ktorkertben a munkásörtség épített magának házat, ez 2005: sérült gyermekek isk-ja. - Plébánosai: Réz Marián OFM, 1943: Tamás Krizánt OFM, 1947: Tátrai Gyula OFM, 1950: Veres Barna adm., 1955: Borovi József, 1959: Strichirs Károly, 1994: Baffi István. - Lakói 2000: 10.000 r.k. - 2000. XI: hozzá tartozik a 153. sz. dr. Dornay Béla cserkészcsapat. Varga András-Baffi István”

www.muemlekem.hu

rövid leírás „Hosszanti telken álló templom és a hozzá kapcsolódó rendház, különböző felületi megmunkálású kőlapokkal burkolva. A templom nagyméretű, háromhajós épület, poligonális szentéllyel, bejárati előépítménnyel és a mellékhajókat bővítő két-két kápolnával; a szentély ÉNy-i oldala mellett négyzetes alaprajzú, fent nyolcszögletű, hangnyílásos színttel lezárt harangtoronnyal; a főhajó falain és a torony sarkain támpillérekkel. Nyeregtetős, a poligonális alaprajzú épületrészek fölött lekontyolva. Síkmennyezetes, a bejárati előtér fölött karzat. Falképek: 1960-as évek (Kontuly Béla). Berendezés: 1930-as évek vége. A szentély mögé épült a megközelítőleg U alaprajzú, kétemeletes rendház, DK-i homlokzatán egy alacsonyabb, félkörívesen záródó alaprajzú épületrésszel. Kétraktusos, középfolyosóval, síkmennyezetes helyiségekkel. Épült 1934-1936-ban (építész: Szontágh Pál).

külső leírás Nagyméretű, háromhajós épület, a nyolcszög három oldalával záródó szentéllyel, a bal oldali homlokzat és a szentély találkozásához épült négyzetes alaprajzú toronnyal és a templom folytatásában álló megközelítően "U" alaprajzú 2 emeletes rendházzal. Az épület kváderezéssel épült, alsó szintje rusztikázott. Bejárati homlokzata a nyolcszög öt oldalával zárul. ... A hajó két hosszabbik oldalának felső szintjén téglány alaprajzú ablakok. Az alsó szintből 2-2 - a belső oldalkápolnához tartozó - a nyolcszög három oldalával záruló szentélylezárodás áll ki. A magas, egyszerű, négyzetes alaprajzú torony felső részén kör alakú, rácszott nyílások láthatók. A torony bal oldalán nyílik a rendház két-szárnyú, egyenes záródású ajtaja, mellette jobbról kisebb, félköríves záródású ajtó. A rendház emeletén egyenes záródású ablakok. Falazata megegyezik a temploméval.”

vaciegyhazmegye.hu/sematizmus

„A plébánia története

Salgótarjánnak, e jelentéktelen kis falunak 1851-ben 808 lakosa volt, mind katolikus. 1856-ban megkezdődik a bányászat, majd a gyárak telepítése. 1910-ben már 11000-re emelkedett a katolikusok lélekszáma. 1925-ben 18000 katolikus hívőt egyetlen plébániából egy plébános és három káplán látta el, a hívek pedig vasárnaponként nem fértek be a plébániatemplomba.

Az acélgyár telket ajándékozott templom és plébániaépület számára.

Az új plébániaépület 1932 novemberében készült el, Szontágh Pál budapesti építészmérnök tervei szerint. 1934-ben az egyházközség Szontágh Pállal elkészítette a templom tervrajzát, ezen év októberében lerakták alapjait, 1936 májusában pedig az elkészült plébániatemplomot Szent József tiszteletére felszentelték. 1950 augusztusától világi papok adminisztrálják a plébániát.”

Magyarország Műemlékjegyzéke

SALGÓTARJÁN

Mutató

Bányamúzeum > József lejtősakna

Salgóbánya

Zagyvaróna

R. k. ferences templom és rendház (Szent József)

10801

Acélgyári út 1-3.

hrsz.: 3556

modern

1934-1936

Hosszanti telken álló templom és a hozzá kapcsolódó rendház, különböző felületi megmunkálású kőlapokkal burkolva. A templom nagyméretű, háromhajós épület,

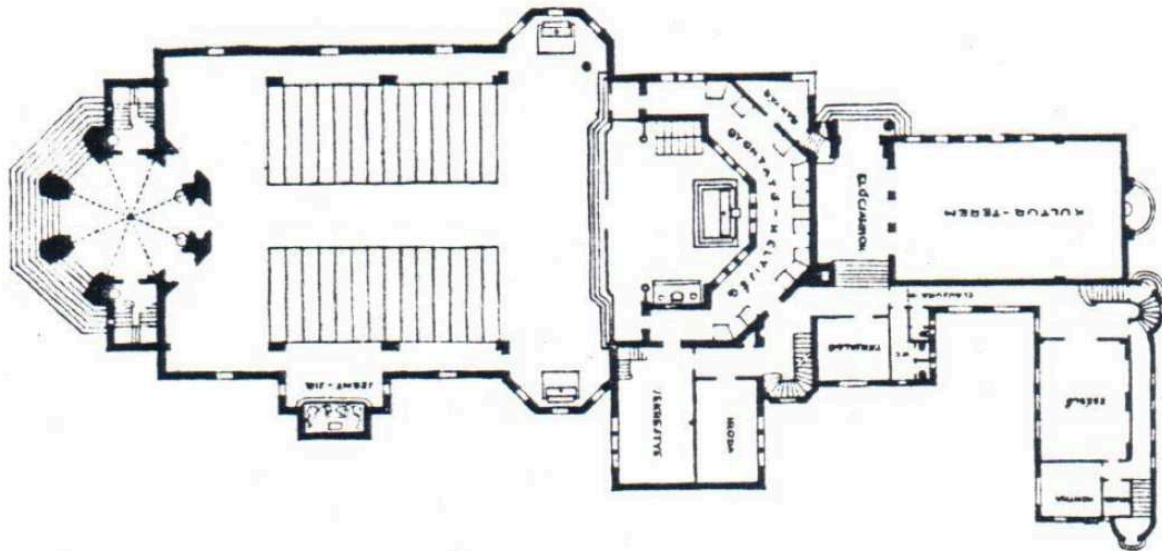

poligonális szentéllyel, bejárati előépítménnyel és a mellékhajókat bővítő két-két kápolnával; a szentély ÉNy-i oldala mellett négyzetes alaprajzú, fent nyolcszögletű, hangnyílásos színttel lezárt harangtoronnyal; a főhajó falain és a torony sarkain támpillérekkel. Nyeregtetős, a poligonális alaprajzú épületrészek fölött lekontyolva. Síkmennyezetes, a bejárati előtér fölött karzat. Falképek: 1960-as évek (Kontuly Béla). Berendezés: 1930-as évek vége. A szentély mögé épült a megközelítőleg U alaprajzú, kétemeletes rendház, DK-i homlokzatán egy alacsonyabb, félkörívesen záródó alaprajzú épületrésszel. Kétraktusos, középfolyosóval, síkmennyezetes helyiségekkel. Épült 1934-1936-ban (építész: Szontágh Pál).

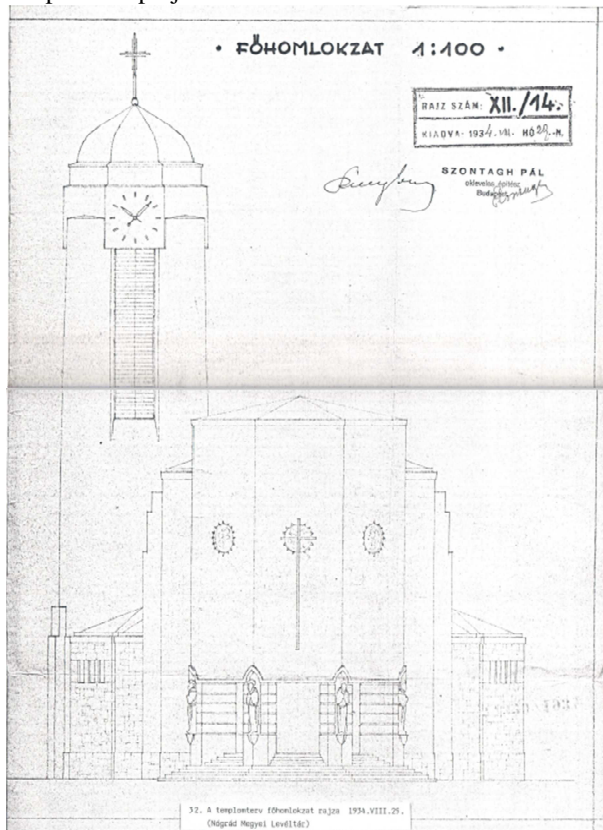
KCs

szerző: Keresztes Csaba

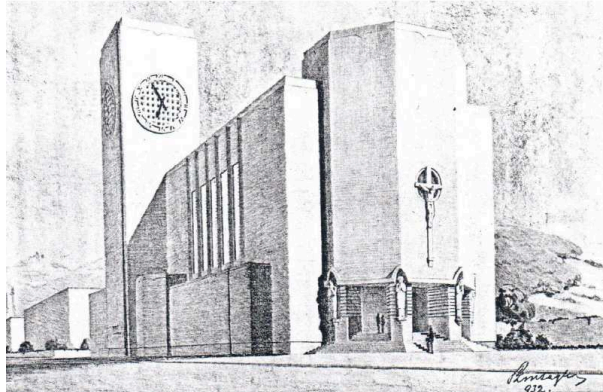
Templom tervei:
(2./ Fricis szakmérnöki- nyomán)

templom alaprajz

templom homlokzati terve szobrokkal, A templom torony kialakítás nem eszerint épült meg.

Templom terv, szobrokkal, feszülettel – 1932; sok minden nem a terv szerint valósult meg.

Fotógyűjtemény az épület történetéből

(forrás: internet)

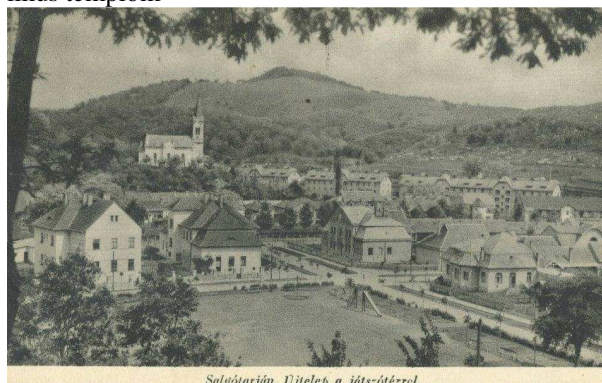
Acélgári fasor 1900 körül

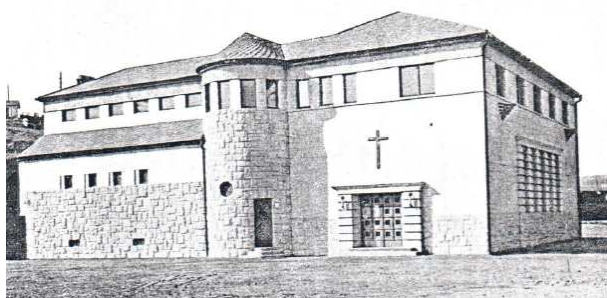
Acélgári út bejárata 1900 körül. Hátterben az evangélikus templom

Templom építés előtti kép 1920-as évek

Templom építés előtti kép 1920-as évek

Rendház fotó templom nélkül 1932-33 körül

Ferences Templom a megépítés ideje, 1936 körül

templomi egylet 1930-as évek

A falazati textúra jól kirajzolódik.

A fugák kitöltöttek. A helyszínen látszik, hogy az eredeti fugák falazati kőanyag örleményének felhasználásával készült.

acélgári gyerekek 1930-40-es évek

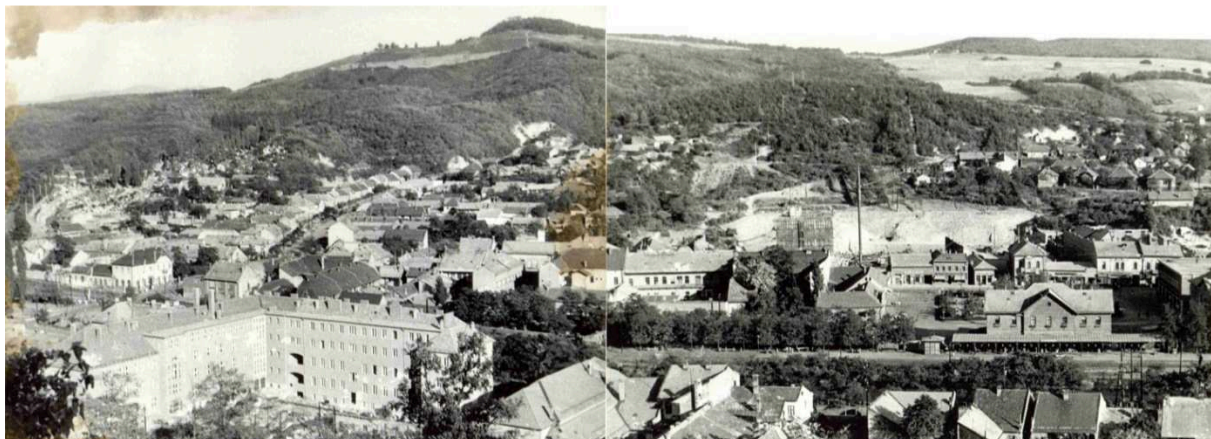
Látkép megépült templommal

Acélgyári út elején sorompóval 1930-40-es évek

1960-as évek látkép

1960-as évek salgótarjáni látkép a főtérnél 1960-es évek eleje

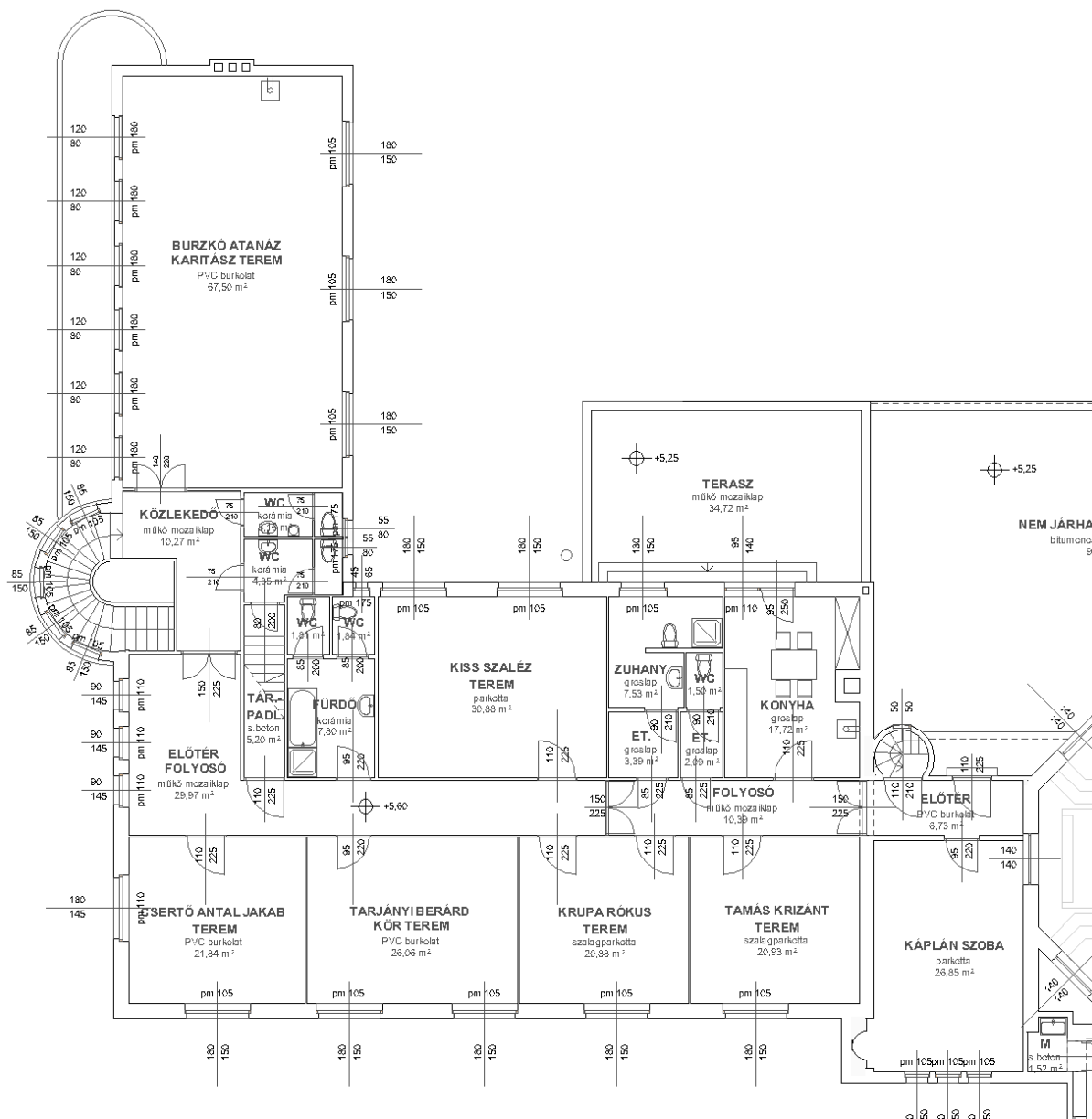

templom 1960-70-es (?) évek

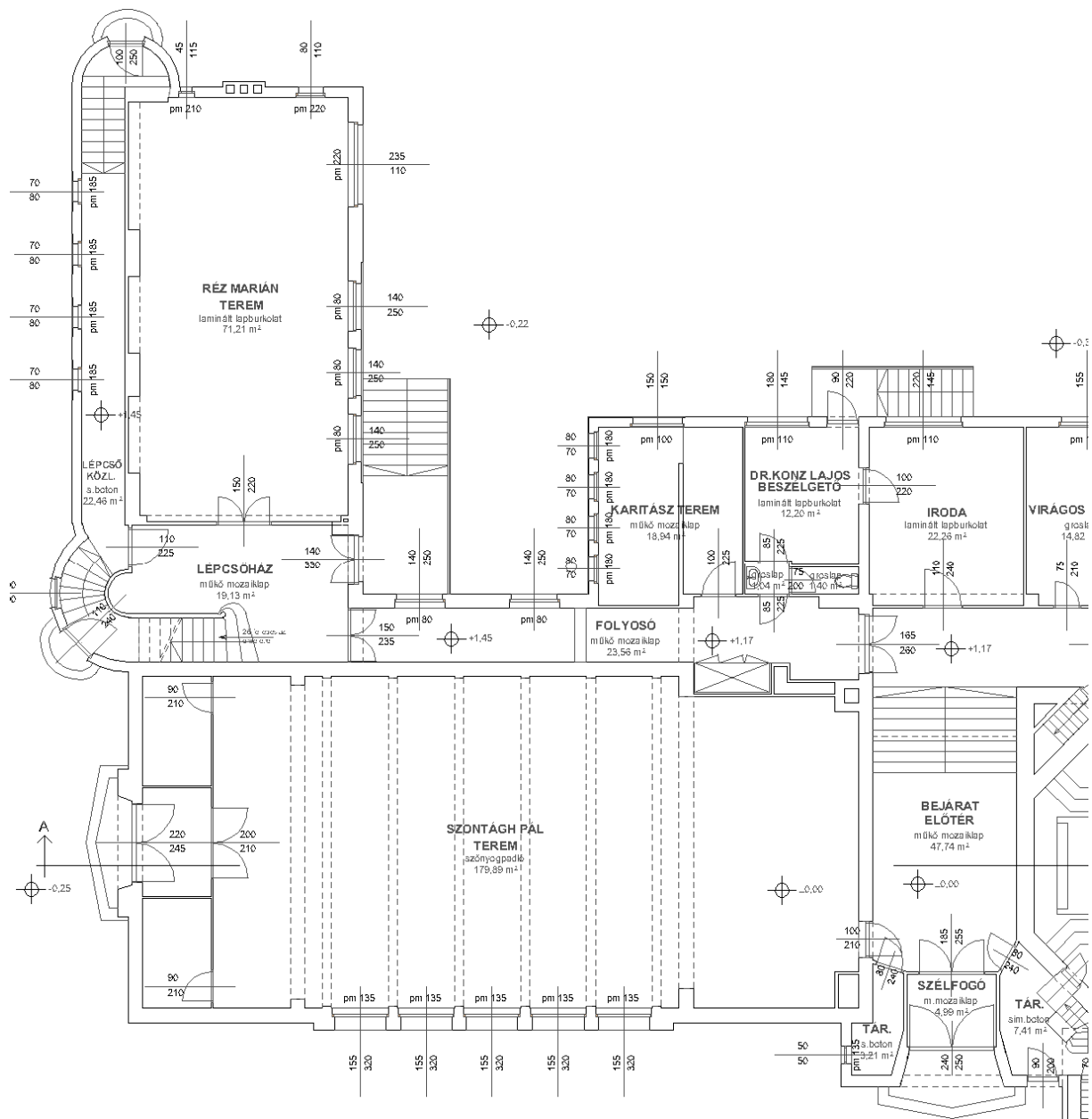
A főhomlokzaton nem látszik a kő falazat rajzolata.

Lehet, hogy a templomhajó vakolt volt, vagy a fotó ennyire megtévesztő??

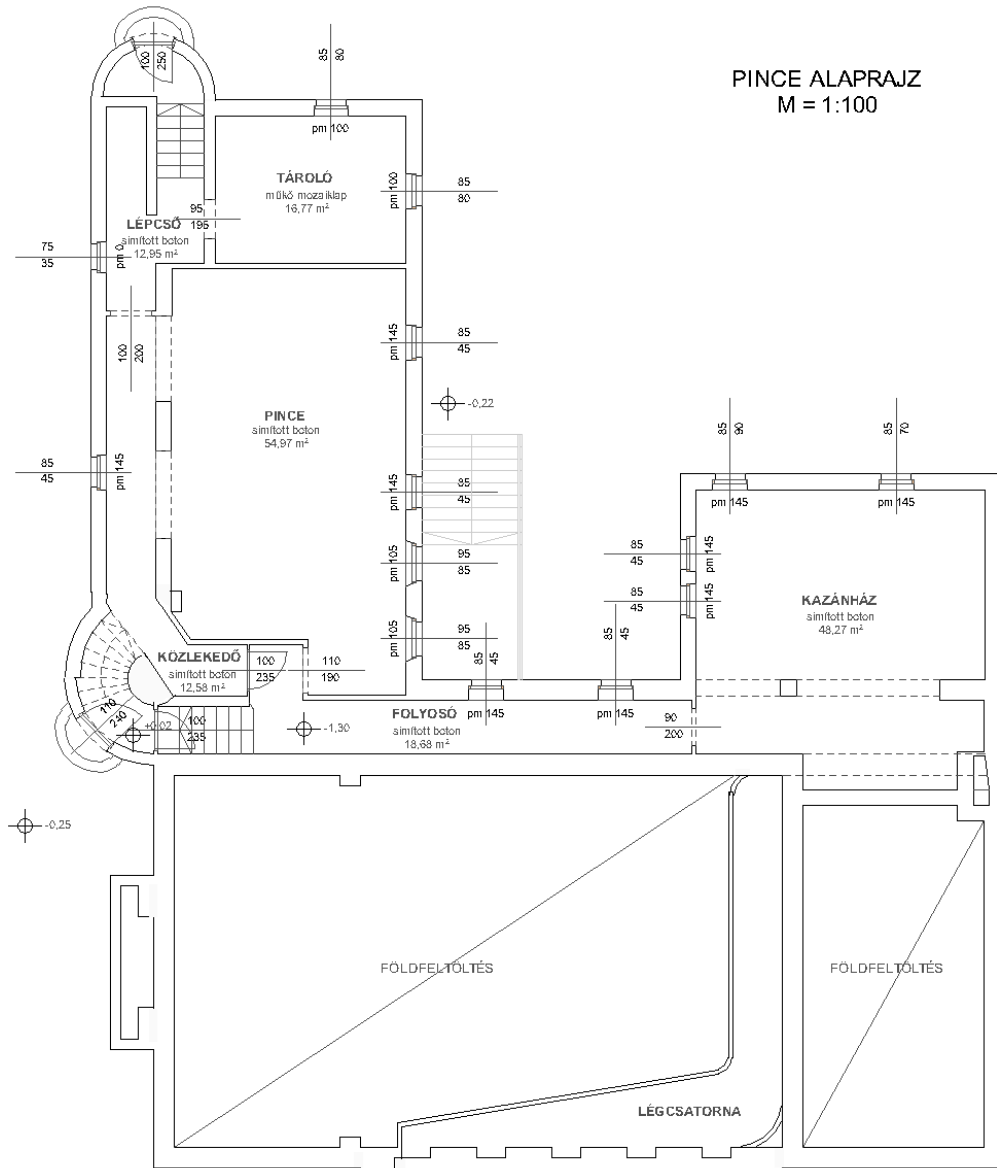
A templom felmérési tervei (a leírások értelmezéséhez)

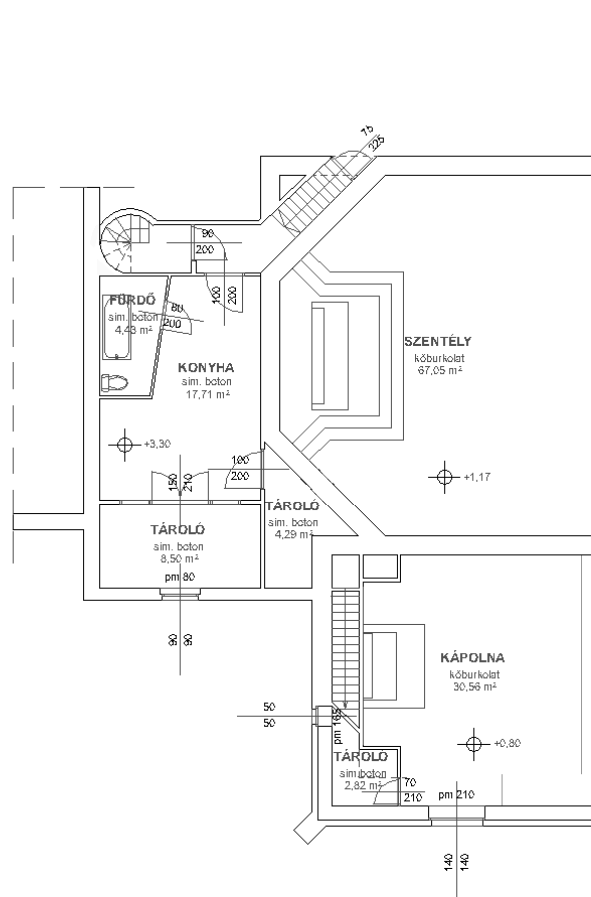
Rendház emeleti alaprajz

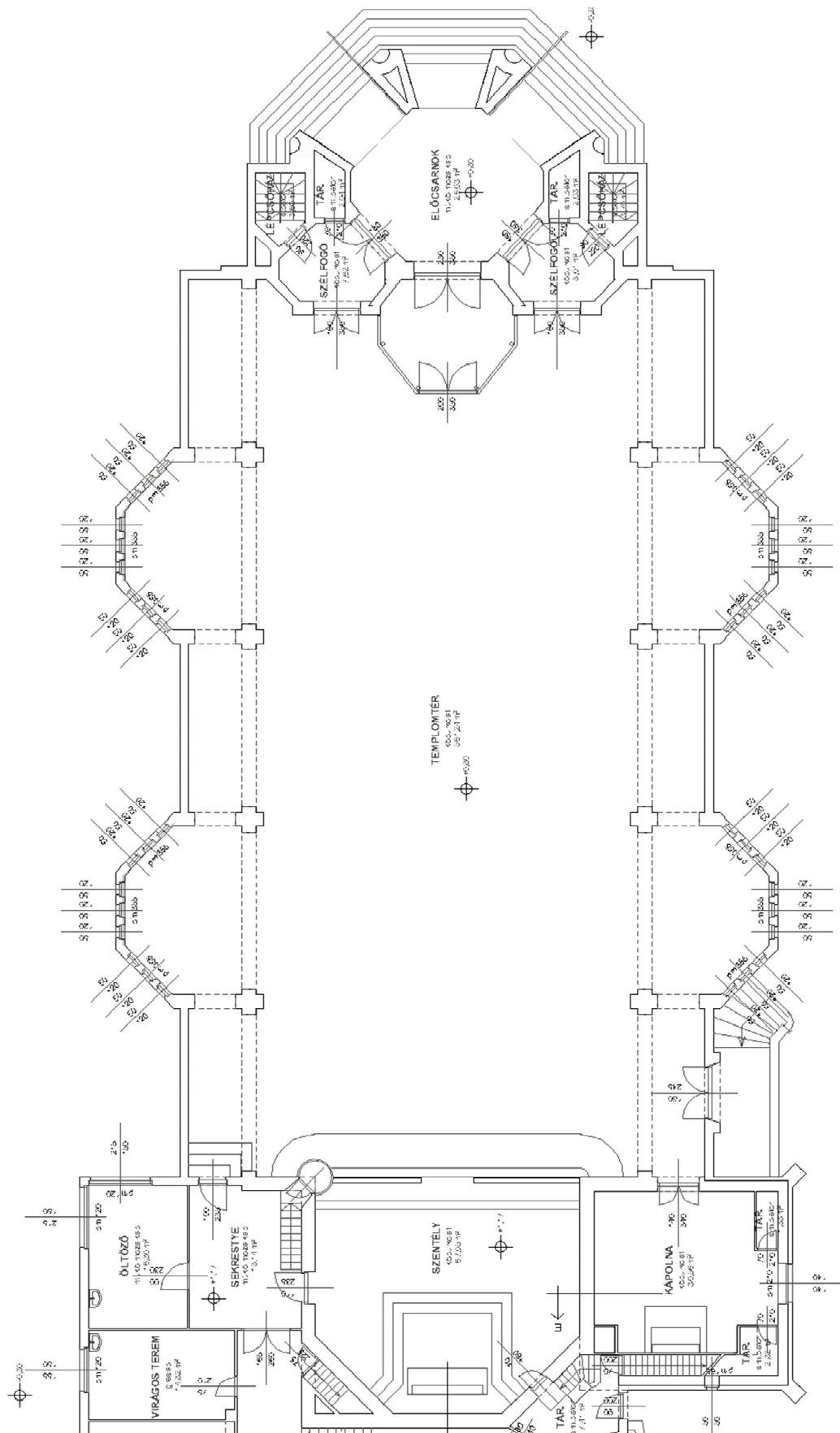
Rendház földszinti alaprajz

Rendház pince alaprajz

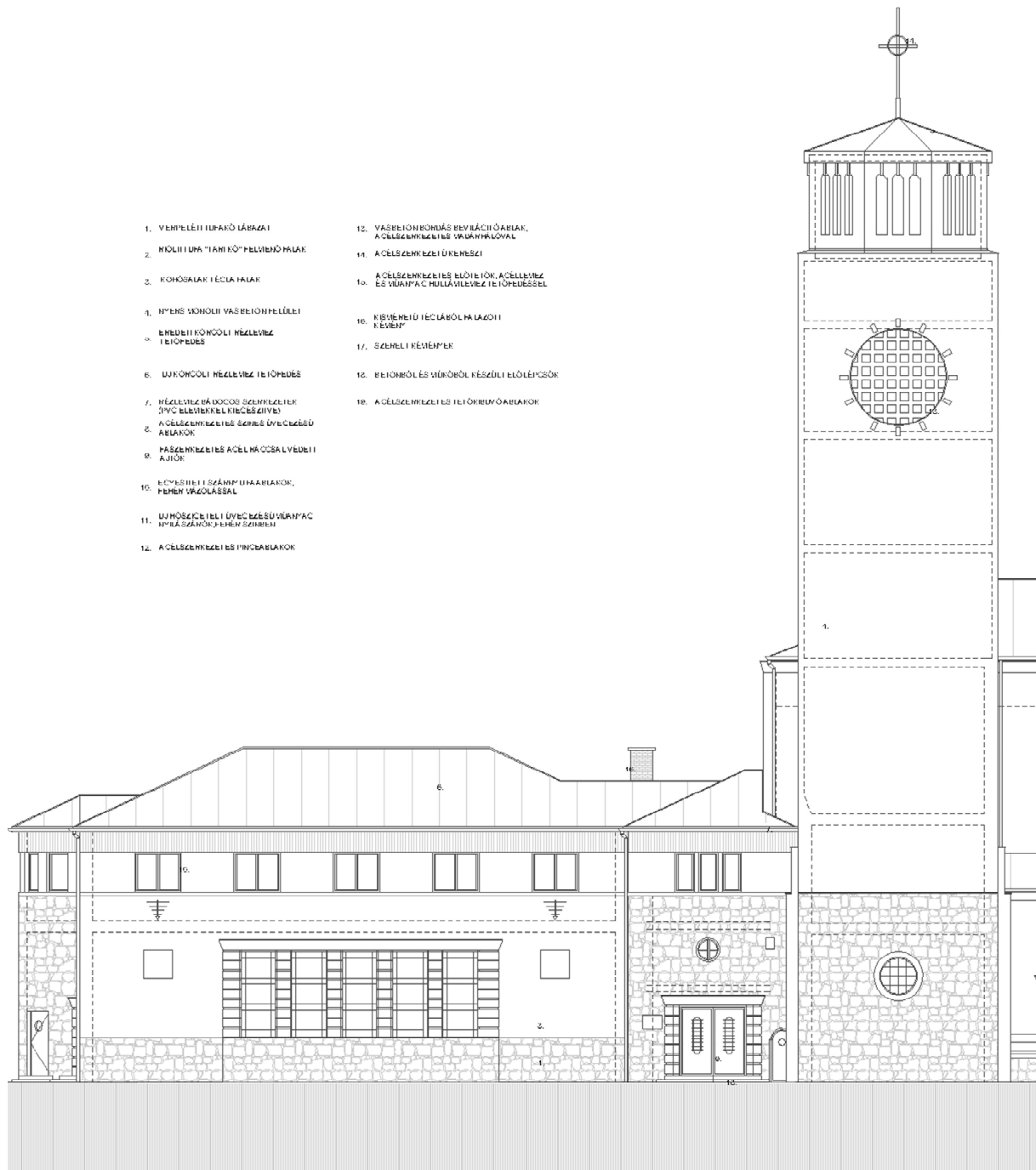

Rendház félemeleti alaprajz

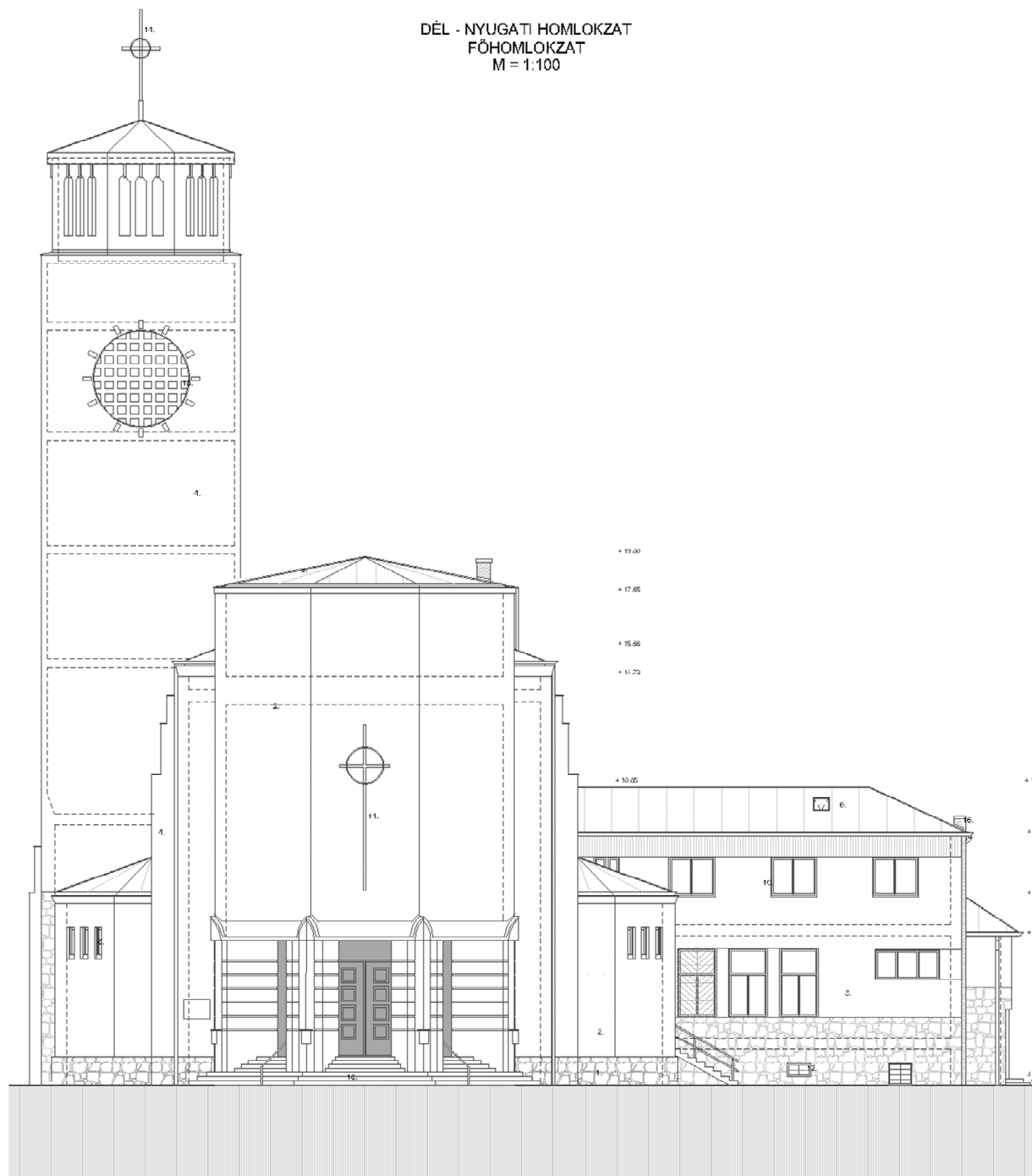
Templom földszinti alaprajz

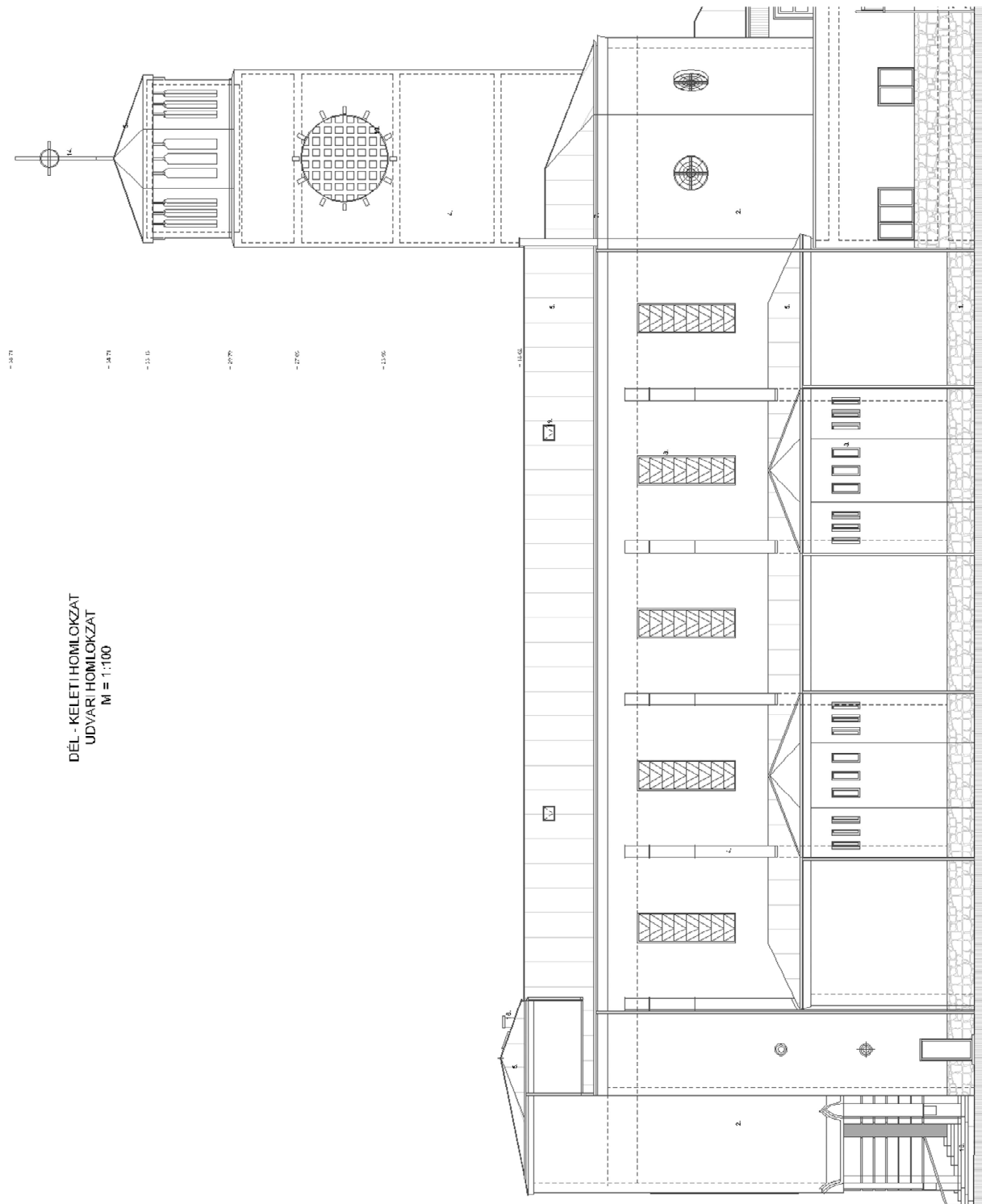

1. VENTILÁCIÓS TÁRKÓ LÁRKAZAI	12. VÁSÁRLÓKÖRÖS BEVÉTELI ÓRÁKAI, ACÉLSZERKEZETES ORÁRNÁRÓVAL
2. KÖLTI TŰRŐ FELVÉNYŐ PÁLYAI	13. ACÉLSZERKEZETI ÜRLEKESZÉI
3. KÖRÖSALAK TEGLA PÁLYAI	14. ACÉLSZERKEZETES ELŐTÉLŐK, ACÉLLEVEZ ÉS VÍRÁRPA C. HULLÁMVEZÉK TELŐPEDESSÉL
4. NYERS VONALÚ VÁSÁRLÓKÖRÖS FELÉLET	15. KÖRÖSALAK TEGLA BŐL PÁLYAZOTT KÉVÉNY
5. ERDETI KÖRÖSALAK TELŐPEDESSÉL	16. SZERKEZETI RÉSZLET
6. ÚJKÖRÖSALAK TELŐPEDESSÉL	17. REJONRÓL ÉS VÍRÓRÓL KÉSZÜLT ELŐLÉPCSŐK
7. KÉVÉNYBŐL BÚDOCSÓ SZERKEZETEK (NYC ELŐLÉPCSŐK KÉVÉNYBŐL)	18. ACÉLSZERKEZETES TELŐRÓRÓRÓ ALAKOK
8. ACÉLSZERKEZETES SZERKEZETES ALAKOK	
9. PÁLYÁKÉVÉNY ÉS ACÉL NÁRÓCSAL VÉDETT AJTÓK	
10. KÉVÉNYBŐL SZÁRNYÚRÓ ALAKOK, FÉNYBŐL KÖRÖSALAK	
11. ÚJKÖRÖSALAK TELŐPEDESSÉL VÍRÁRPA ÉS NYRÁRÓK FÉNYBŐL SZERKEZET	
12. ACÉLSZERKEZETES PÁLYÁK	

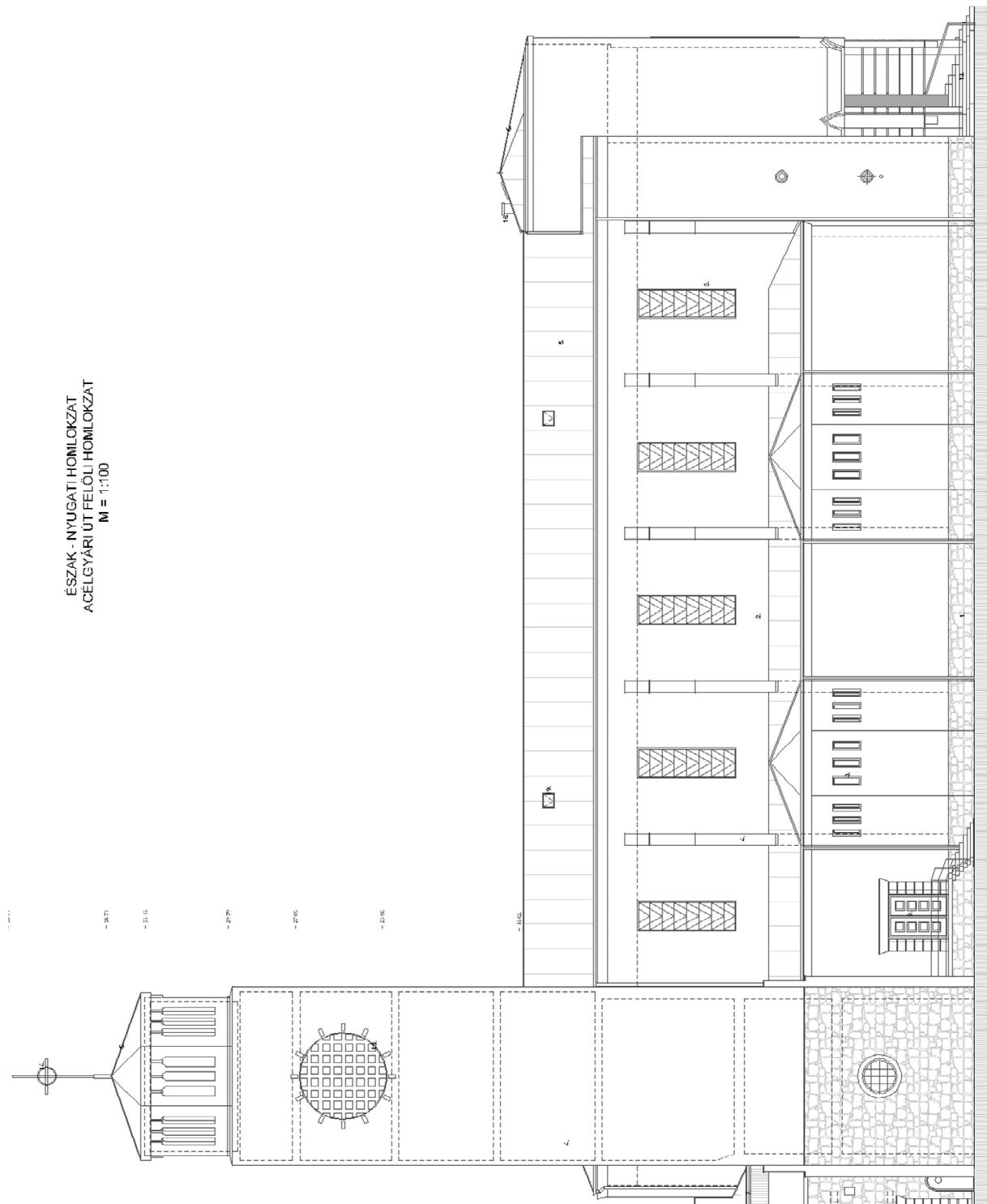
Rendház utcai ÉNY-i homlokzat

Templom hátsó DNY-i főhomlokzat

Templom hátsó DK-i homlokzat

Templom utcai ÉNY-i homlokzat

A műemlékes értékleltárral kapcsolatosan tisztázandó kérdések:

elővetés:

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet 10. melléklet Az értékleltár adattartalma és felépítése c. pont szerint, az értékleltár tartalmával kapcsolatos általános követelményekben az értékleltár adattartalmát és felépítését a műemlék egészére vagy az eljárás tárgyát képező tevékenységgel érintett részére vonatkozóan – értelemszerűen – kell alkalmazni.

Fentiek szerint az értékleltár csak arról az érintett épület részről, illetve szerkezeti elemekről kell készíteni, amelyeket a tervezett átalakítás valamilyen módon érint, megváltoztatni (bontani, átalakítani, javítani stb.) kíván.

Valamikori építész tanárom, Szatmári Béla azt tanította, hogy az 1 m²-re jutó gondolatok sűrűségétől válik igényessé egy épület. Ezen a mércén az acélgyári templom magasan kvalifikált. A templom különlegesen részletgazdag. De a sokszínűsége mellett is egységes megjelenést mutat.

Ugyanakkor az acélgyári templom valóban a kovácsoltvas, a díszmű vas és az egyéb vasanyag-felhasználás bemutató példája. A vas, mint díszítőanyag megjelenik olyan szokatlan helyen is, mint a stációk, kovácsoltvas lámpák.

Ezen kívül is az épület díszítettsége impozáns. Építész részleteinek, nyílászáróinak, berendezéseinek, szobrainak, bútortáának megmunkáltsága, részletgazdagsága, igényessége kimagasló.

Ebből adódik, hogy a templom értékleltára is óriási terjedelmű (200-nál több nyílászáró és 400-500 műemlékileg értékelhető elem (burkolat, bútor, szobor, berendezés, ajtó, ablak, világítótest stb.).

Az értékleltár elkészítésére (irodalomkutatás, bejárás, feldolgozás) a megkeresés és a pályázati-engedélyezési beadási határidő közötti szűk időintervallum (cirka három hét) miatt, nem állt rendelkezésre a szükséges idő.

A templom-együttesről minden eleméről és részletéről - a tető faszerkezetet kivéve- tételes fotódokumentációt készítettem (2642 felvétel).

Ennek a jogszabály szerinti bekódolt egyedileg értékelt értékleltárára 4-6 hónapi munka-ráfordítással tudna elkészülni.

Ez az adott idő alatt nem tud megvalósulni, ezért az értékleltár folytatásaként szükségesnek tartom a kivitelezés alatti munkák műemlékes mérnöki felügyeletét.

Az érték leltár nem tételes a fentiek miatt, de a műemléki értékek összegzését, lényegi elemek kiemelését szem előtt tartottam.

A templom és a rendház ablakai, ajtajai, korlátai stb. lényegében tipizáltak.

Minden eredeti ablak nyitása felépítése azonos, úgyhogy egy eredeti ablakra és ajtóra elmondottak érvényesek lehetnek mindegyikre. Nyilvánvalóan a döntés velük szemben is azonos néhány külön megemlíttet és jelentősen károsodott, anyagában tönkrement elem (pl. pince ajtó, ablak) kivételével.

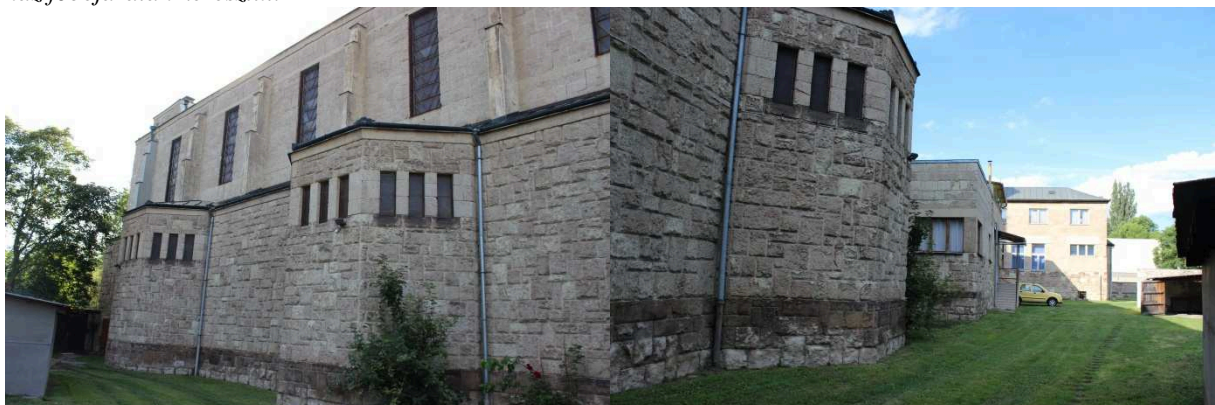
A tervezett átalakítás elsősorban a rendházra és a templom külső homlokzatának a javítására irányul.

Ettől eltér néhány átalakítási szándék, amit részben a műszaki leírás tartalmaz.

Néhány lényeges átalakítási, illetve beavatkozási szándék mérlegelése.

1./ Új mozgáskorlátozott bejáró nyitása:

A templomhajóba, oldalról való ajtónyitás egy teljesen idegen a templom egységes szövetétől. A zárt udvarról való bejutás segítség (kapunyitás), amúgy sem lehetséges, igazi célját nem éri el. A templom az a hely, ahol a segítségnyújtásnak amúgy is működni kéne humán módon, bár az önálló bejutás biztosítása is kívánatos. Az ajtó és a hozzátartozó rámpa, korlát elhelyezése műemlékileg nem igazolható. A mozgáskorlátozott bejárást más módon az épület szükségtelen átalakítása nélkül javaslom megoldani, *pl. a Szontagh Pál terem főbejárata felől, vagy a rendház főbejártán keresztül.*

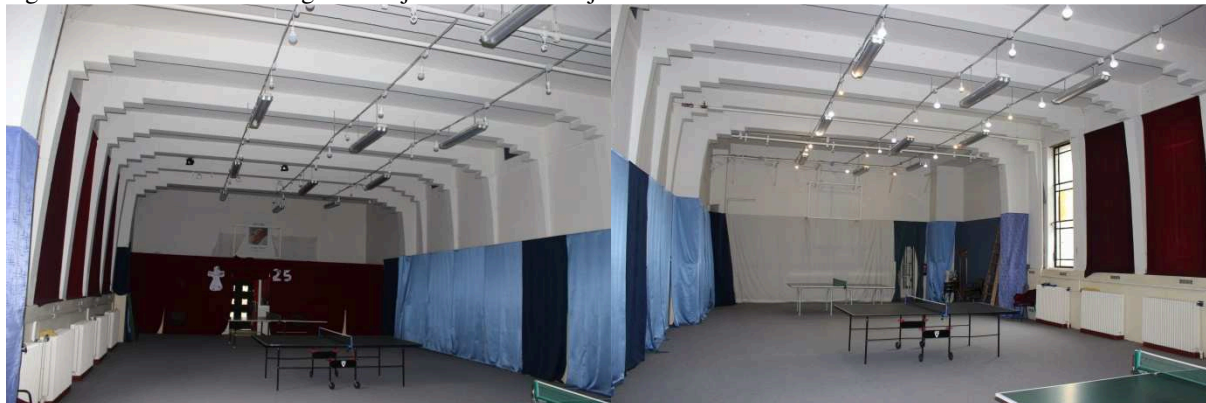

A mozgáskorlátozott bejárásra kiszemelt oldal

2./ mozgáskorlátozott illemhely kialakítása a Szontagh teremben

A másik ilyen általam terven nem látott, de a megbeszéléseken szóba került megvalósítani kívánt szándék, a Szontagh Pál teremben (a valamikori kápolna szentélyének a területén) való mozgáskorlátozott illemhely kialakítása.

Ez az elképzelés is teljesen bizarr. Szakrálisan is, hogy a valamikori szentély helyén illemhely legyen. Az elképzelést építészetileg sem lehet támogatni, miszerint egy főbejárattal ellátott, belsőleg egységes, 20 méter hosszú, kilenc méter széle, 5 m magas térbe, cirka 3 m magas lefalazások jöjjenek létre. Ez építészetileg, műemlékvédelmi és morálisan is a Szontagh terem jelentős sérelmét jelentené.

Szontagh Pál terem, a valamikori rendház kápolna mozgáskorlátozott illemhely számára kijelölt teremvég
Egy ilyen nagy objektumban bizonyosan kitalálható mindkét cél megvalósításának a módja, a szükségtelen építészeti beavatkozások nélkül.

Javaslat: Amennyiben a termet gyülekezeti alkalmakra kívánják használni, akkor a szentélyrészben lévő 1950-es években nyitott kisméretű, 100 cm széles ajtó megszüntetését javaslom, s helyette a bejárati ajtóval szemközt két-szárnyú ajtó nyitását javaslom.

3./ Kolumbárium kialakítása a pincében

A harmadik jelentős változást előidéző koncepció az épület pincéjében való urnatemető kialakítása.

Ezt sem javaslok megvalósítani.

Az Y és Z (net) generáció idején egy olyan közösségi teret működtetni (pl. szeretetvendégséget tartani), amelynek az alsó terében „halottak”-at helyezünk (‘tárolunk’) el, bizonyosan nem segíti elő a jövőendő fiatalság megkötődését. Kár lenne elveszteni egy lelket is e miatt.

„egy lélekért se érjen vádja téged, hogy te miattad nem látta meg őt!” mondja az ének. (Ref.énekek: 397. dics.)

Ugyanakkor az urnatemető kialakításához műszaki észrevétel is van.

Az épületben néhány évvel ezelőtt kiterjed könnyező házigomba fertőzés volt.

Ezt a fertőzést megszüntette egy szakcég, de a gombatenyészet létrejöttének a feltételei nem változtak.

A most tervezet pincefal utólagos szigetelés bizonyosan javítja, de teljes értékűen nem tudja megszüntetni a falvizet, hiszen a fal alja, ami ugyancsak nem szigetelt, továbbra sem lesz szigetelt, így a kapilláris felázás valószínűleg csökken, de nem szűnik meg. Egy urnafal bezárja a mögötte levő teret, s ez a hatás, akár az emberi maradványok elgombásodását (fertőzését) is előidézhetheti.

4./ Homlokzati ablakok kicserélése a rendházban.

A tervezővel folytatott megbeszéléseken előkerült a homlokzati nyílászárók teljes cseréjének az igénye. Ezen nyílászárókkal kapcsolatos műemlékes észrevételeimet később kifejtem, itt csak egy szempontot szeretnék beemlíteni a felújítási elképzelések közé.

A műszaki leírásban előírányzott pincefal szigetelés, földemlak hőszigetelése és nyílászárók cseréje mellett is számot kell vetni azzal, hogy az épület bezárása elindíthat negatív folyamatokat is. Az épület falanyaga hőszigetelés szempontjából elégtelen. A koszorúk, vasalt betongerendák homlokzati hőszigetelésének a hiánya, a belső terek teljesen jól záródó ablakok esetén létrejövő páratelhelésének a növekedése a sarkokon, a lehülő (hőszigetetlen) felületeken páralecsapódást és ebből adódóan penészesedést idézhet elő. A teljes „zárás” előtt ezzel számolni érdemes, illetve ezek elkerülésére intézkedéseket érdemes hozni.

Itt a festékanyag (szilikát) jó megválasztása javíthatja, vagy ronthatja a penészesedésre való hajlamot.

A műszaki leírás megemlíti műanyag nyílászárót, mint alternatívát „gazdaságossági megfontolásból”.

Ezt a megoldást lehet a legkevésbé támogatni műemléki szempontból.

5./ Homlokzati nyílászárók színe a rendházban.

A homlokzati nyílászárók színe alapvetően meghatározhatja a helyreállítás eredményességét. Ezért semmiképpen nem szabad előre eldönteni a színt, hanem mintafelületet (festésminta) kell felhordani egy-egy nyílászáróra, és az alapján kell dönteni a végső színről. *Eredeti színre, talán az öltözködő ablakán megmaradt olajos lazúr maradványból lehet következtetni. A zöld az 1950-es, a fehér a 2000-es években készülhetett.*

Tervezett munkák értékelése műemléki szempontból

Szemelvények a tárgyban készült „Építészeti és tartószerkezeti műszaki leírásból”, s azokban meghatározott munkák értékelése műemléki szempontból.

Az épületegyüttes műszaki állapotát és azokkal kapcsolatos műszaki beavatkozásokkal csak érintőlegesen foglalkozom ott, ahol az értékek megtartásával kapcsolatosan értékelem azokat.

Az épületegyüttes három ütemben készült el.

Először megépült a rendház, majd a templom, végül az összekötése valósult meg a két épületnek.

Bár az épület ütemesen épült mégis szinte hibátlan egységet mutat.

A rendháznak több bejárata is volt. A kápolnának épült nagyteremnek a kapuja megegyezik a templom egyéb nyílászáróival. Valószínűleg itt volt a főbejárat, s a rendházi Szontágh Pál terem és a rendház folyosó közötti átjáró, a jelenleg „beépített szekrényé” degradálódott három lengőajtós ajtón keresztül volt.

A személybejáró a jelenleg pincének hívott dél-keleti sarkon lévő félköríves záródású lépcsőházon keresztül volt. A folyosó közvetlen külső kapcsolatának a hiánya, valószínűleg a rendház „zártágát” akarta biztosítani.

Eltérés a teljes egységesség tekintetében a rendház és templom közötti utólagos rész (jelenleg főbejárat.) kapujánál mutatkozik.

A mai főbejárat mellett az iskola leválasztás idején bejárattal nyitott, jelenleg funkcióját veszített személybejáró megszüntetését, helyének, befalazását javasolom 2 cm-es vakolt tükkörrel.

Mind a két kapu robusztus 7-8 cm vastag faanyagból van, de jól látszik a két stílus különbsége.

A „kápolna kapu” osztott kazettás, kovácsoltvas, díszítő ráccsal.

A jelenlegi főbejáratú ajtó teljesen más kialakítással készült, kovácsolt laposvas ráccsal, mélyen üvegezett, kívül pallóborítással.

rendház kápolna bejárat

Külső állapota alul kétséges.

Leemelése és asztalos üzemi átvizsgálása után lehet dönteni a vele kapcsolatos teendőkről.

Az épület kutatással kapcsolatos mérlegelés:

Az épületben alapvető átalakítás az elmúlt évtizedekben nem volt.

Jelentős volt az 1950-es években az iskola beköltöztetése, s az épületegyüttes kettéválasztása, de az iskola belakta a rendház épületét, jelentős átalakításokat, nyílások cseréjét nem végezték el. A legjelentősebb iskola oldali beavatkozás az udvari kijárást biztosító lépcső és arra kijárást biztosító fém nyílászáró elhelyezése volt.

Az egyház tulajdonában megmaradt területen kellett kialakítani a pap lakását (öltözőkő és félemelet).

Ekkor épülhetett egy teraszos kiegészítés a paplakás hátsó kijárást biztosítandón. Ekkor nyitották ki a templom és a vasútfelőli kerítés közötti falat és létrehozták a paplak gépkocsi bejáróját. Ekkor, illetve a leválasztás (ami a teljes udvart is kettévágta) után keletkeztek a garázsok az egyházi oldalon, nyilvánvalóan műemléki és építészeti értékeket nem hordoznak magukban.

A másik jelentősebb beavatkozás akkor történt, amikor az egyház az épületet visszakapta, s megpróbálta újra összeolvasztani a kettévágott épületegyüttest.

Ekkor kibontották a bejárat előterét kettéválasztó választófalat, a telket elválasztó téglakerítést. Elbontották a paplak hátsó kijáratánál lévő teraszt. Az ott lévő falhiányt kifalazták, s a régivel semmilyen szinkronban nem lévő ajtókat, ablakokat építettek be.

Fentebb összefoglaltam azt épületen elvégzett, s jól rekonstruálható átalakításokat.

Más, *jelentősebb* átalakítás nem történt.

értékelés:

Az épület homlokzata vakolatlan, így ott is minden egyértelműen az eredeti kialakítás szerinti. Mivel a fentiekből adódik, hogy szinte minden szemrevételezéssel egyértelműen tisztázható, ezért roncsolásos kutatásnak nincs témája. Nem tudnánk, ha végezni kéne kutatást, mire irányulhatna.

iskola idejében épült lépcső, gázcső korlát és fémajtó, utólagos rácsok

Paplak oldali utólagos lépcső. Látszik az elbontott külső falban lévő kémény kormos vonala, a fehér kő kifalazás és a lábazat feletti vasbeton födémlemez vonala a valamikori loggia részen. A greslap burkolatú lépcső, a zártszelvény korlát, az előtető, az ajtó színe, kialakítása „épületidegen”.

Az orgona

Az orgona állapotfelmérését Németh Imre orgonaépítő mester elvégezte.

értékelés:

Az orgonát a pécsi Angster és Fia Orgona és Harmóniumgyár Rt. Készítette 1938-ban. Az orgona értékvételével szakmai kompetencia hiányában nem foglalkozom.

Templom 2008 óta végzett átalakításai (építész műszaki leírás).

„Az egykori Ferences Rendházat 1932-ben, a hozzá csatlakozó Szent József Plébániatemplomot pedig 1936-ban építették, 2016-ban ünnepeltük a templom felszentelésének 80. évfordulóját.

A plébániatemplom és a rendház Salgótarján acélgyári munkás közösségének összefogásával épült, tekintélyes méretű modern stílusú épületegyüttes, amelyet a salgótarjáni „acélgyári” születésű budapesti építészmérnök, Szontágh Pál tervezett.

1950-ben a szerzetesrendek felszámolását követően a rendházat a templomtól leválasztották, először szakmunkás-képző intézet, majd általános iskola működött ebben az épületrészben, amit aztán 1989-ben kapott vissza az államtól a Ferences Rendtartomány, ezt követően 2008-ban került a Váci Egyházmegye tulajdonába.

A következő években kisebb nagyobb felújítási munkákra került sor.”

Kerítés

Az átalakítások, illetve beavatkozások nyomán a rendház kerítése is átalakult. Sok pillérközben hiányzik a kovácsoltvas-mező, s zártszelvényvel, valamint kifalazással van pótolva a kő lábazatok és oszlopok között.

értékelés:

A visszaszerzés után elvégzett munkákkal kapcsolatosan számos kifogást lehet emelni. Az utólag beépített nyílászárók, burkolatok sem stílusukban, sem anyaghasználatukban, sem színben, sem kialakításukban nem illeszkednek a az egységes stílusú modern templom megjelenésébe.

A kerítés teljes rekonstrukciója már nehezen elképzelhető. rendkívüli költséggel járna az egyedi kovácsoltvas mezők pótlása, ugyanakkor a szomszéd iskola felé való téglakifalazás valószínűleg a két funkció leválasztását továbbra is szolgálja tudja.

Homlokzat állapota, restaurálási kérdése:

A homlokzaton található falazatban található puha riolit tufa és lábázatban lévő hasonló verpeléti tufa kőanyag vakolatlan. A falazati felületeken sík, míg a lábázatban domborúan megmunkált felületű. Az elmúlt 80 év alatt nem sok beavatkozás történhetett a védelmére. Ami történt, az sem volt hasznára. A kőanyagok közül sok helyen kihullott az eredeti kőfugákat felszínig kitöltő, kőanyag őrlémmel készült „bedörzsölt” habarcs. A felszínen helyenként cementhabarcsos javítás, majd műemlékvédelmi engedély nélkül készült kifejezetten szakszerűtlen szilikonos fehér, gumi kitöltés készül.

Ezek a kitöltések bezárják a fugákat és a kőfalban lévő párat bezárják, a kipárolgást a kőanyag felé kényszerítik, így a falazati anyag fagykárosodását elősegítik.

A falazati anyag mindenhol látszik, ezért külön kutatásra itt sincs szükség.

A kőanyag védelmében több lehetőség mutatkozik:

- Az első a sérült kőanyag cseréje. Ezt irányozta elő a műszaki terv. Ez jelentős költséggel jár. Kérdés, hogy az egyházi finanszírozás elégséges-e, egy ilyen szintű beavatkozásra.
- A második lehetőség a kőfelületek hidrofobizáló (víztaszító), szilárdító felületi kezelése. Ezzel kapcsolatosan a tapasztalataim alapján szkeptikus vagyok. Ez a megoldás nem időálló, s a mélyebb falazati tönkremenetel kezelésére semmiképpen nem alkalmas.
- A harmadik megoldás a teljesen tönkrement, többszörös beavatkozással megváltoztatott falazati szövet esetén a bevakolás. Ennél az épületnél is van ilyen terület. A rendház hátsó vasút felőli oldalán a Karitászs terem és a sekrestye-öltöző kiugró részen jelentős a fagykár és az átalakítások, ezért a kőörleményes, vagy egy adott vakolatgyártóval, laboreredményekkel alátámasztott receptúrájú habarcsvakolást javasolok, illetve nem tartok elképzelhetetlennek. Ebben az esetben is feltétlenül fontosnak tartom, hogy a vakolat színre próbavakolást kell végezni, s az alapján kell eldönteni, hogy a vakolás elkészíthető-e az épület megjelenésének a jelentős megváltoztatása nélkül. A kiszáradt, megkötött vakolat színének meg kell egyeznie a kőanyag színével. Természetesen a rusztikus lábázatra ezt a lehetőséget (vakolást) nem tartom járhatónak

Egyéb homlokzatot érintő kérdések

A templommal foglalkozva először az tűnik ki, hogy nagyon kevés benne a külső szimmetria. Belső szimmetria több helyen (rendházi kápolna, templomtér) fellelhető, de mindezt a tervező nem követte szolgáiban, s mert szakítani a szabályosság ilyen látszatával. A nyílászárók kötött rendjét sem forszírozta, ezért ezek is látszólag teljesen szabadon, (ad hoc), „alkalom szülte” módon lettek kialakítva.

Ennek a variabilitásnak a mesteri alkalmazásával, olyan változatos, minden kényszer-szabályosság nélküli homlokzat jött létre, amelynek minden eleme megtartásra érdemes.

A nyílászárók feletti áthidalók és az épületen körbefutó koszorúk felülete natúrbeton, illetve valószínűleg az előzőekben felvázolt kőrleménnyel adagolt habarcs vakolatos volt. A homlokzaton, számos helyen mélyített tükröt alakított ki a tervező. A rendház eresze alatt hullámos körben végigfutó hullámos vakolás készült úgy, hogy ez a „hullámosság” az ereszaljára is befordul.

értékelés:

A fenti értékeit az épületnek továbbra is meg kell tartani. Tükröket feltölteni nem szabad.

A *homlokzati tükrök*, s a többi architektúra mindenképpen megtartandó és felújítandó!

Építész felvetette, hogy az eredeti terveken ez a hullámosság nem látszik. Ez valóban így van, ami nem azt jelenti, hogy nem eredeti, csak esetleg nem volt benne a tervező eredeti elképzelésében. Mivel az eredeti tervekben valóban nem szerepel a hullámosság, ezért megmaradásáról való döntést az építészervezőre hagynám.

Homlokzatfestés:

A homlokzatfestés során a vakolt felületeknél törekedni kell az eredeti kőanyaghoz illő szín kiválasztására. A színekiválasztást csak homlokzati színminta felhordása után és alapján tartom célszerűnek eldönteni

Padlóburkolatok

A rendház területén un. számos burkolat megtalálható. a folyosókon és közterületen az úgynevezett márvány mozaik lapok találhatóak szürke és piros változatban. A szobákban új laminált parketta, a régi vizesblokkokban kisebb méretű, műkö márvány mintára csiszolt lapok készültek. Az újonnan kialakított, illetve újra burkolt területeken mázas csempe és lapburkolat készült, a Szontagh teremben szőnyegpadló, sekrestye részen parketta, de még pvc is megtalálható.

értékelés:

Az eredeti lapburkolatok állapota nem rossz, ezért megtartásuk műemléki, gazdaságossági szempontból is indokolt. A többi helyen a bútorok szőnyegek, szőnyegpadlók által takart részeken bármilyen bontási munka elkezdése előtt a burkolatot szemrevételezni és értékelni kell.

A templomtérben nem terveznek beavatkozást, s nincs is rá szükség.

Végösszegzés

A Szontagh Pál által tervezett épületben sokféle alkalmon részt vettem. Strichirs Károly plébános úrral többször ültem a jelenleg öltözőnek hívott helyiségben beszélgetve az élet dolgairól. A templomot kicsit a XX. század termekének tartottam a sok vas dísszel, a sematikusnak tartott szent Pascal 'szoborral'.

A jelen megbízás révén a - műemlékfelügyelőként már ismert- templom összes részletét végigjárva az épület belső rendjét, harmóniáját fedeztem fel. Az épület egységes képet mutat minden elemében.

A templom tömegformálása, külső megmozgatott homlokzata, belső rendje, szimmetriái, nyílászárók igényes kivitele, részleteinek gazdagsága lenyűgöző.

A fémanyagú díszítés (örökmécs, feszület, stációk, lámpák, rácsok) egészen sajátos megjelenést ad.

Az épület figyelemre méltó, s ezért nagy körültekintéssel kell hozzányúlani, hogy ezt a sokszínűség mellett is meg-lévő belső egységet a tervezett beavatkozások ne veszélyeztessék.

A leírt észrevételeim természetesen ezt kívánják elősegíteni.

Fontosnak tartom, hogy a tervezés nem érhet véget a kivitelezés megkezdésekor, hanem a kivitelezéskor megjelenő, illetve a tervezéskor nem teljesen tisztázott kérdésekre folyamatosan a fenti szempontot szem előtt tartva műemlékes mérnöki válaszokat kell keresni. Ezek a kérdések nem dőlhetnek el a szakmunkás szinten, illetve nem befolyásolhatja a tökéletes eredményt a haszonelv, a határidő szorítása, vagy az igénytelenség.

Befejezés

Szakértői véleményemben igyekeztem minden tekintetben pártatlan állásfoglalást adni, száraz műemlékvédelmi, műszaki, gazdasági és általános szakértői tapasztalatok alapján.

Bármely megállapításomat, mint független mérnök-szakértő tettem meg.

Megállapításaimban sem érzelmek, sem egyéb anyagi tényező nem befolyásolt.

Véleményem, így független bármely személyétől, vagy véleményétől.

Remélem, e szerint értelmezik, és fogadják el érintettek.

Salgótarján, 2017. július

Klenóczky Sándor sk.
okl. szerkezetépítő mérnök
vasbeton szakmérnök
okl. műemlékvédelmi szakmérnök
mérnök mester iskolát végzett

IRODALOMGYŰJTEMÉNY

konkrét témát érintő források, felhasznált irodalom:

- 1./ Diósi Tamás, Faragó Zoltán, Frics Gyula, Varga andrás: Az acélgyári Ferences templom története 1936-2011 (Salgótarjáni Főplébánia St. Damjanich út 2., 2011)
- 2./ Frics Gyula: A salgótarjáni Ferences rendház és a harmincas évek templomépítészete Magyarországon. (BME műemlékvédelmi szakmérnöki diploma munka Salgótarján 1994.)
- 3./ Salgótarjáni Szent József plébániatemplom és rendház felújításának engedélyezési terv-műszaki leírás (Bókané Bakos Mária, építész és szerkezetépítő mérnök 3100 Salgótarján, Damjanich út 107.)
- 4./ Genthon István: Magyarország művészeti emlékei.; Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1961.
- 5./ A Habsburg Birodalom történelmi térképei – katonai felmérések, kataszteri térképek <http://mapire.eu/hu/>
- 6./ Vályi András: Magyar országnak leírása. Buda, 1799. II. kötet. 543. p.; <http://mek.oszk.hu/>
- 7./ Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és pusztá, betűrendben körülményesen leiratik. Kiadta Fényes Elek, Pesten, 1851.; <http://www.fszek.hu/digitdoc/fenyves/>
- 8./ A salgótarjáni evangélikus egyházközösség temploma; – forrás: internet
- 9./ A salgótarjáni református egyházközösség - Parókia Portál; – forrás: internet
- 10./ <http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=6787> ; - a három acélgyári templommal kapcsolatos oldalai
- 11./ ÚtiSúgó.hu; kapcsolatos oldalai – forrás: internet
- 12./ Salgótarján–Szent József plébánia - Váci Egyházmegyei Sematizmus – forrás: internet
- 13./ Acélgyári Szent József Plébánia - Salgótarján - Vallási központ – forrás: internet
- 14./ Salgótarján templomai; nagyvofely.hu/salgotarjan/templomok – forrás: internet
- 15./ Acélgyári templom orgonája irat – Varga András plébánostól - forrás és szerző megjelölése nélkül
- 16./ Ferences 2011.05.17. irat – Varga András plébánostól - forrás és szerző megjelölése nélkül
- 17./ Acélgyári kultúr(ház) története www.kohaszmuvkst.atw.hu/; – forrás: internet
- 18./ A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság salgótarjáni gyárának működése 1881-1947 forrás: internet
- 19./ Magyarország Műemlékjegyzéke, Nógrád Megye; Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Budapest, 2005 <http://www.koh.hu/uploads/content/678/file/nograd.pdf>
- 20./ https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%B3gr%C3%A1d_megye_m%C5%B1eml%C3%A9keinek_list%C3%A1ja
- 21./ <http://sematizmus.vaciegyszemegye.hu/plebania.php?id=153> Salgótarján–Szent József plébánia
- 22./ <http://egykor.hu/salgotarjan/ferences-templom/1238> Salgótarján templom egykor és most
- 23./ <http://www.st-plebania.com/>
- 24./ facebook: Salgótarjáni Egyházközösségek Oldala
- 25./ Eiszele Gusztáv: A Salgótarjáni Kőszénbányák története. Salgótarjáni Almanach 1925.
- 26./ Dr. Gajzágó Aladár: A salgótarjáni iparvidék. Salgótarján, 1962.
- 27./ Lizsnyanszky Antal: A Salgótarjáni Kohászati Üzemek száz éve. SKÜ. Salgótarján, 1968.
- 28./ Molnár Pál: A Salgótarjáni Kohászati Üzemek Művelődési Központjának története 1878-1978. SKÜ 1978
- 29./ Salgótarjáni Új Almanach. Salgótarján, 1997.
- 30./ Szircsek Ferenc: A nagyipar szerepe Salgótarján város arculatának formálásában. Palócföld 1993/1. sz.
- 31./ Salgótarján régen és most. – forrás: facebook
- 32./ Báró Forster Gyula: Magyarország műemlékei. II. kötet: A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma. Budapest, Hornyánszky Viktor Császári és Királyi Udvari Könyvnyomdája, 1905.
- 33./ Borovszky Samu: Magyarország Vármegyéi és városai Nógrád vármegye, 1911.; <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0013/6.html>
- 34./ Magyar Katolikus Lexikon; www.lexikon.katolikus.hu
- 35./ <http://www.ferencesek.hu/80-eves-a-salgotarjani-ferences-templom/>

A fotók forrása, minősége:

A bevezető képek forrása az internet, az irodalom gyűjteményben megadott helyek.

A műemlékes értékleltár képei szerző felvételei.

A képek nem művészeti, hanem dokumentálási céllal készültek.

A szoros határidő miatt, nem volt biztosítva kellő idő, a minden igényt kielégítő felvételek elkészítésére.

Egyéb források:

Építésztervező rendelkezésemre bocsájtotta a templom felmérési terveit, és az 1./; 2./ sorszámú iratokat.

Az eredeti terv, és a tervezett esetleges átalakításokról szóló tervet nem állt rendelkezésemre.

A tervezett megoldásokról a „Építészeti és tartószerkezeti műszaki leírás” munkaközi változatából tájékoztam.

általános irodalmi források:

történeti tartószerkezetek

- αα./ dr. Császár László: Építőmesterség a magyar múltban (ÉTK, 1986)
αβ./ dr. Császár László: Korai vas és vasbeton építészetünk (Műszaki Könyvkiadó, 1978)
αγ./ Déry Attila : Történeti anyagtan (TERC, 2000)
αδ./ Déry Attila: Történeti szerkezettan (TERC, 2002)
αε./ Mohácsy László: Tartószerkezetek átalakítása (Műszaki Könyvkiadó, 1978)
αζ./ Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867 - 1967 (Műszaki Könyvkiadó, 1970)
αη./ Déry Attila - Merényi Ferenc: Magyar építészet 1867 - 1945 (URBINO, 2000)
αθ./ dr. Enyedi Béla: Vas - és vasbetonvázás épületek (Franklin Társulat, 1930)
αι./ Lampl Hugó - Sajó Elemér: A beton (Pátria, 1914)
ακ./ Kalmár Miklós: Historizmus, századforduló (Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001)
αλ./ S-22 Régi méretezési előírások 1839-1950

épületdiagnosztika, táblázatok, méretezési segédletek

- βα1./ MI 15011-1988 Épületek megépült teherhordó szerkezeteinek erőtani vizsgálata c. Műszaki Irányelv;
βα2./ TSZ 01-2013 Épületek megépült teherhordó szerkezeteinek erőtani vizsgálata / Műszaki Szabályzat MMK
ββ./ Rétháti László: Altalaj eredetű épület károk/ Akadémiai: 1977;
βγ./ Mohácsi László: Tartószerkezetek átalakítása/ Műszaki: 1978;
βδ./ Dr. Korda János: Építmények felülvizsgálata és minősítése/ Szakmérnöki előadás jegyzet 1988;
βε./ Dr. Misthét Endre: Méretezési filozófiák/ Szakmérnöki előadás jegyzet: 1988;
βζ./ Mentésné Zöldy Sarolta: Tartószerkezetek hibái/ Műszaki: 1979;
βη./ Urbán István: Műemlékek statikai felülvizsgálata/ Mérnöktovbkképző jegyzet: 1988;
βθ./ TTI (Típus Tervező Intézet): TS. (tervezési segédlet)/ S-22 jelű füzet/ Régi méretezési előírások/ 1987;
βι./ TTI (Típus Tervező Intézet): TS. (tervezési segédlet)-einek FE jelű (felújítás) -i füzet sorozata 1-7;
βκ./ Scheider: Bautabellen/ Werner-Verlag: 1992/ 10.Auflage;
βλ./ Dr. Palotás László: Mérnöki kézikönyv 1-4./ Műszaki: 1959;
βμ./ Dr. Palotás László: Mérnöki kézikönyv 1-2./ Műszaki: 1984;
βν./ Dr. Balázs László: Építőanyag praktikum/ Műszaki: 1983;
βξ./ TTI (Típus Tervező Intézet): Tervezési segédleteinek, FE jelű (felújítási) füzetekből sorozata 14.
βψ./ TTI (Típus Tervező Intézet): Tervezési segédleteinek, FE jelű (felújítási) füzetekből a 2.2 j.;
βο./ Héjj Imréné: Építőipari anyag táblázatok ;
βπ./ Építésfelújítás/ folyóirat

Anyag korrózió, korrózióvédelem, szigetelés

- γα./ Domokos Ferenc: Acél- és faszerkezetek korrózióvédelme/ Agrober tervezési segédlet: 1983;
γβ./ Dr. Cserkő Gyuláné, Novák András, Száva István: Betonok és falazatok korrózióvédelme ;
γγ./ Faanyagvédelem korszerű szereik/ Pyrostop szolgáltató Kft. kiadványa;
γδ./ Oxley-Gobert: Nedvesség az épületben/ Műszaki: 1988;
γη./ Felmenő falak utólagos víz elleni szigetelése/ ÉTK Központ, Épületfenntartási 2x2: Budapest, 1985;
γθ./ Dr. Pluzsik-Szitányiné-Dr Vargay: A faanyagvédelem módszerei és anyagai/ Facta bt. 1993